

Public Mind Development among the Youths from a Buddhist Approach¹

Prateep Jinnge²

Received: July 23, 2014

Accepted: October 3, 2014

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to study and integrate the development of the public mind of juveniles with the development of public mind according to Buddhism, and 2) to establish a new knowledge about the model of Public Mind Development among the youths from a Buddhist Approach. There were three steps in the research methodology as follows. Content analysis on the behavior development model from the behavioral science texts, Psychology texts, Tipitaka and other relating texts and documents was undertaken. Interviews were conducted with 19 subject matter experts on Buddhism, Behavioral science, Psychology and volunteers with a public mind for their opinions. Apply Delphi technique to gather data from respondents within their domain of expertise. The compatibility of the conceptual model of Public Mind Development among the youths from a Buddhist approach and the empirical data were verified by using the quantitative research methodology. The simple sampling technique was applied to 540 students who were between 12 - 25 years old. The research used 16 questionnaires to collect data, which had a level of confidence between 0.610 - 0.964. The hypothesis testing was done by the LISREL program. The results of the study indicated that: 1) The development on public mind of juveniles according to Buddhism consists of direct and indirect factors. The direct factor is freewill itself, which effects the development of public mind according to Buddhism, with $R^2 = 0.62$. While indirect factors that effect through freewill consist of external factors (physical development and moral development) and internal factors (emotional development and intellectual development). The combination of physical development, moral development and intellectual development effects freewill with $R^2 = 0.22$. 2) The body of knowledge obtained from the research could be concluded in a model of Public Mind Development among the youths from a Buddhist approach called "4D Free will."

Keywords: Public Mind, Public Mind Development in Buddhist Approach

¹ Dissertation for doctor of philosophy in Buddhist studies

² Ph.D. Student in Buddhist studies, Department of Buddhist studies, Graduate school, Mahamakut Buddhist University e-mail: prateep@swu.ac.th

การพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา¹

ประทีป จินสี²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญดังนี้ 1) เพื่อศึกษาและบูรณาการการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนด้วยการพัฒนาจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการบูรณาการการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนด้วยการพัฒนาจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา จากเอกสารวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมบนฐานความคิดด้านพฤติกรรมศาสตร์ ด้านจิตวิทยาและด้านพระพุทธศาสนา ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ด้านพฤติกรรมศาสตร์และจิตวิทยา และด้านจิตอาสา ด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคเดลฟาย จำนวน 19 ท่าน ขั้นตอนที่ 3 เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนาเชิงความคิดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนนี้ เป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12 – 25 ปี ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 540 คน เก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามจำนวน 16 ฉบับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.610–0.964 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม LISREL ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนาประกอบด้วยปัจจัยที่เป็นสาเหตุของทางตรงได้แก่ เจตจำนงเสรี สามารถอธิบายจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาได้ร้อยละ 62 ($R^2 = 0.62$) และปัจจัยที่เป็นสาเหตุทางอ้อมส่งผลผ่านเจตจำนงเสรี ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ภายภavana และศีลภavana ปัจจัยภายใน ได้แก่ จิตภavana และปัญญาภavana ร่วมกันอธิบายเจตจำนงเสรีได้ร้อยละ 22 ($R^2 = 0.22$) 2) องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบูรณาการการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนด้วยการพัฒนาจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา คือ 4DFree will MODEL

คำสำคัญ: จิตสาธารณะ การพัฒนาจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

¹ วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

² นักศึกษาปริญญาเอก สาขาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทนำ

สังคมคุณภาพ คือ สังคมที่ยึดหลักความสมดุลพอดีและพึ่งตนเองได้ ทุกคนควรมีโอกาสและความเสมอภาคที่จะพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ เพื่อเป็นคนดีคนเก่งพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรมมีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะและมีความคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีเมืองและชุมชนน่าอยู่ ดังนั้นจิตสาธารณะจึงเป็นลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองดีของประเทศ เพราะบุคคลที่มีจิตสาธารณะจะเป็นผู้ที่ตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อที่ต้องดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติส่วนรวมของสังคม และตระหนักในสิทธิของตนเองไม่ล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น การส่งเสริมให้บุคคลมีจิตสาธารณะจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้บุคคลตระหนักในคุณค่าของตนเองและส่วนรวม แต่เนื่องจากการพัฒนาประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมาที่มุ่งเน้นความเจริญด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ มีผลทำให้เกิดค่านิยมในการแข่งขันกันเพื่อความสำเร็จและความอยู่รอด นิยมบริโภคมากขึ้น มีการเน้นความสำเร็จของปัจเจกชนเหนือหมู่คณะ ถือความก้าวหน้าทางวัตถุเป็นเครื่องวัดความสำเร็จ การพัฒนาแบบทุนนิยมนี้ได้ละเลยคุณค่าและความหมายในด้านจิตใจมนุษย์ มองข้ามความหมายของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีผลทำให้คนไทยละเลยไม่สนใจเรื่องส่วนรวม ประเวศ วะสี (2542) กล่าวว่า ปัจจุบันนี้พบว่าจิตสาธารณะของคนในสังคมนั้นยังไม่พัฒนาไปในแนวทางที่พึงประสงค์เนื่องจากคนในสังคมยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม คนไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันมีความเป็นปัจเจกชนสูงไม่ใส่ใจต่อเรื่องของส่วนรวม นอกจากนี้ สุชาติาจักรพิสุทธิ์ (2544) กล่าวว่า มีปัญหาด้านพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของคนในสังคมไทยอันเนื่องมาจากการที่บุคคลในสังคมขาดจิตสาธารณะเกิดขึ้นมากมาย อาทิ การย่อหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม

การขาดระเบียบวินัย การเอาใจเอาเปรียบและเบียดเบียนซึ่งกันและกัน รวมทั้งการเบียดเบียนและทำลายสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณะสมบัติ ของส่วนรวมต่างๆ โดยแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ขาดการเอาใจใส่ดูแลทรัพย์สินสมบัติส่วนรวมของชาติ เกิดความเห็นแก่ตัว ไม่เสียสละเพื่อส่วนรวม

จากการศึกษาค้นคว้าและทบทวนเอกสารที่ผ่านมาเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับเยาวชนนั้น นักวิจัยส่วนใหญ่มักจะนำแนวคิดทางตะวันตกมาใช้ในการพัฒนาจิตสาธารณะ ดังเช่นแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยา ที่มุ่งเน้นอธิบายการเกิดพฤติกรรมด้วยแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ ถึงแม้ว่าแนวคิดตะวันตกจะได้ผลแต่ก็ไม่สูงมาก ประกอบกับยังไม่สามารถทำให้พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปคงอยู่ได้นาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวคิดทฤษฎีทางตะวันตกมีฐานความคิดจากหลักความเชื่อพื้นฐานของบุคคลที่แตกต่างจากบุคคลในสังคมไทย ดังนั้นเพื่อสอดคล้องกับความเชื่อและวิถีชีวิตของคนไทย ผู้วิจัยคิดว่า มิติทางจิตใจในเรื่องศาสนา น่าจะเป็นปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาจิตสาธารณะมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหารูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา จากหลักธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนา สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาจิตสาธารณะที่เกิดขึ้นกับเยาวชน เนื่องจากเยาวชนเป็นวัยที่สามารถปลูกฝังลักษณะอันดีงามให้เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าทำในวัยผู้ใหญ่ โดยลักษณะแห่งวัย สามารถที่จะขยายประสบการณ์ของเด็กได้ดี และเป็นโอกาสที่เหมาะสมที่จะส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้เป็นอย่างดี (วันเพ็ญพิศาลพงศ์, 2536) เพื่อที่เยาวชนเหล่านั้นจะได้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชน 2) ศึกษาการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา 3) บูรณาการการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนด้วยการพัฒนาจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา และ 4) นำเสนอแนวทางการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการ บูรณาการการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนด้วยการพัฒนาจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา”

จิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

จิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลที่ตระหนักรู้ เห็นคุณค่าและพร้อมจะมีส่วนร่วมในเรื่องที่ก่อให้เกิดประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งสะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะคือ

1. ลักษณะของความคิด คือ คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม คำนึงความสำคัญของสิ่งอันเป็นของที่ต้องใช้หรือมีผลกระทบร่วมกันในชุมชน

2. ลักษณะของความรู้สึก คือ มีความรักและความรู้สึกเป็นเจ้าของสิ่งสาธารณะ มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม

3. ลักษณะของการกระทำคือ เอาใจใส่เป็นธุระ อุทิศตนทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม หรือพยายามผลักดันให้เกิดผลที่ก่อให้เกิดประโยชน์ของส่วนรวม ด้วยการรับผิดชอบและเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติ

ซึ่งเนื้อหาของจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา จะประกอบด้วย หลักธรรม ในเรื่อง สามัคคีธรรม ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ทาน จาคะ กรุณา อุตถจริยา และสาธารณโภคี ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

สามัคคีธรรม หมายถึง การแสดงออกซึ่งความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมแรงทางกาย ทางวาจา และทางใจของผู้คนในสังคม เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะก่อให้เกิดความดีงามและผลประโยชน์ที่ทุกคนพึงได้รับอย่างเท่าเทียมกัน ความสามัคคีต้องอาศัยความอดทน เสียสละ ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และตระหนักในปัญหาร่วมกัน โดยจะต้องมีการทำงานร่วมกันบ่อยๆ ความสามัคคีจะก่อให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวกันและก็สามารถปฏิบัติงานทุกอย่างได้สำเร็จ

ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย หมายถึง การบรรลุจุดหมายแห่งชีวิตตนเท่าที่เกี่ยวกับตนเอง (ประโยชน์ตน) และการช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนผู้อื่นให้ บรรลุประโยชน์หรือเข้าถึงจุดหมายแห่งชีวิตของเขาในระดับต่างๆ ประคับประคองให้เขาสามารถพึ่งตนเองได้ (ประโยชน์ผู้อื่น) อันเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น หรือแก่สังคม แก่ชุมชน อันเป็นส่วนรวม

ทาน หมายถึง การให้ การแบ่งปัน การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สิ่งของของตนแก่บุคคลอื่น ด้วยเห็นว่าสิ่งของของตนเสียสละไปนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ เป็นการแสดงความมีน้ำใจ และเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตรสหายหรือบริวารไว้ได้

จาคะ หมายถึง การสละหรือ การบริจาค แบ่งปันความสุขให้แก่กัน ลักษณะของจาคะนั้นมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะรูปธรรม เป็นการสละทรัพย์สินภายนอก เช่น เงิน ทอง สิ่งของ และลักษณะนามธรรม เป็นการสละทรัพย์สินภายใน เช่น ความรัก ความปรารถนา ความหวังดี และกิเลส

กรุณา หมายถึง ความสงสาร ปรารถนาให้ผู้ประสบความทุกข์ ความเดือดร้อนพ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อน ความยากลำบากต่างๆ ซึ่งแสดง

ออกมาได้ทั้งทางกาย ที่คอยช่วยเหลือเขา และทาง วาจาแนะนำ พร้าเตือน หรือชี้แจงให้เกิดความรู้สึก ที่เหมาะที่ควร

อัตถจริยา หมายถึง การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้วยน้ำใสใจจริง ด้วยความปรารถนาดีต่อการ บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลประโยชน์ เพื่อตน รวมถึงการชวนช่วยช่วยเหลือผู้อื่นให้สำเร็จ ประโยชน์ตามที่เขาขอร้อง

สาธารณโภคี คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบ ธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมา แบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภค ทั่วกัน สาธารณโภคีเน้นเรื่องการเสียสละ สร้างสรรค์ เอื้อเพื่อเกื้อกูล มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย มี วัฒนธรรมที่ทำให้เกิดความรักความผูกพัน เป็น อันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

จิตสาธารณะ

จากนิยามของจิตสาธารณะที่กำหนดขึ้นหาก มองในภาพของความคิด ความรู้สึก นั้น นักวิชาการ ทั้งด้านพฤติกรรมศาสตร์และด้านจิตวิทยาจะมอง เป็นเรื่องของพฤติกรรมทั้งสิ้น โดยจัดให้เรื่อง ความคิด และความรู้สึกเป็นพฤติกรรมภายในและ สิ่งที่กระทำออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก ซึ่งเมื่อใช้ หลักการยอมรับทางสังคมมาเป็นเกณฑ์การจัด ประเภทพฤติกรรมก็จะจัดได้ว่า จิตสาธารณะเป็น พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Desirable behavior) เพราะเป็นการกระทำในสิ่งที่สังคมยกย่องว่าดี ถูก ควรกระทำ เมื่อเราต้องการให้เยาวชนในสังคมมี พฤติกรรมเช่นนี้มากขึ้น ก็สามารถใช้นโยบายของการ พัฒนาพฤติกรรมมาเป็นฐานในการอธิบายแนว ทางการพัฒนาจิตสาธารณะได้ ซึ่งแนวคิดทั่วไปของ การพัฒนาพฤติกรรมบุคคลมีแนวคิดหลักที่ ทำการศึกษาอยู่หลายแนวคิด ในงานวิจัยนี้จะ

กล่าวถึงแนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษา ใน 3 แนวคิดใหญ่ ๆ คือ แนวคิดการพัฒนาพฤติกรรม ตามแนวพฤติกรรมศาสตร์ แนวคิดการพัฒนา พฤติกรรมตามแนวจิตวิทยา และแนวคิดการพัฒนา พฤติกรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งมีรายละเอียด ของแต่ละแนวคิดดังนี้

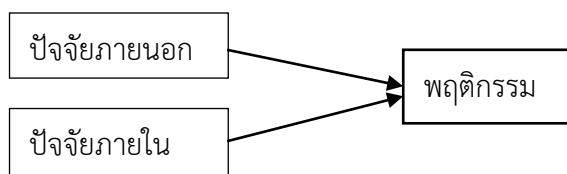
1. แนวคิดและรูปแบบการพัฒนา พฤติกรรมตามแนวพฤติกรรมศาสตร์

แนวคิดทางด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็น แนวคิดที่ กล่าวถึง การมองปรากฏการณ์ระหว่างตัว แปรต่างๆ และมีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายและ พยายามปรากฏการณ์นั้น ดังเช่น ทฤษฎีที่ว่าด้วย พฤติกรรม ก็จะกล่าวถึง พฤติกรรมในแง่ที่เป็นระบบ ประกอบ ด้วยความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ระหว่าง ปัจจัยต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม กระบวนการที่ พฤติกรรมนั้นๆ เกิดขึ้นหรือมีการพัฒนาขึ้น และ สุดท้ายได้แก่ ผลผลิตที่ได้รับจากทั้งตัวปัจจัยและ กระบวนการเกิด ทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์จึง สามารถอธิบายและให้การพยากรณ์ได้ว่า เมื่อมี ปัจจัยนั้นๆ เกิดขึ้น มีการพัฒนาพฤติกรรมใน ลักษณะที่เป็นกระบวนการสืบเนื่องเช่นนั้นแล้ว ผล ที่เกิดขึ้นในรูปของพฤติกรรมจะเป็นเช่นไร ดังนั้น การพิจารณามองปัญหาพฤติกรรมต่างๆ ในสังคมที่ เกี่ยวกับปรากฏการณ์ใดๆ ก็ตาม เพื่อการเข้าใจ และหาแนวทางแก้ไขป้องกันจึงไม่สามารถกระทำได้ ในทันที หรือสามารถแก้ไขได้เพียงข้ามคืนหรือด้วย วิธีการง่ายๆ ทั้งนี้เพราะในปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลและสังคมทุกด้าน และทุกระดับ ต้องการการศึกษาให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ทั้งในเรื่องตัวกำหนดหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องระหว่าง กัน การนิยามพฤติกรรมที่ชัดเจนและข้อเสนอที่มี เหตุมีผล จึงจะสามารถเข้าใจถึงผลลัพธ์ คือ พฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็นได้ แล้วจึงจะเห็นแนวทาง ในการป้องกันได้อย่างถูกต้องทิศทาง ดังนั้นการเริ่ม

ศึกษาจากการมีฐานทฤษฎี แนวคิด หรือหลักการ พฤติกรรมศาสตร์จึงเป็นการเริ่มที่สำคัญและจำเป็น สำหรับการแก้ไขปัญหาทางพฤติกรรมบุคคล

พฤติกรรมศาสตร์ เป็นการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลอย่างเป็นระบบ โดยพยายามที่จะให้ทราบว่าพฤติกรรมศาสตร์คืออะไร มากกว่าที่จะให้ศึกษาว่า พฤติกรรมศาสตร์ควรจะเป็นอย่างไร ใน การศึกษาด้านพฤติกรรมศาสตร์นั้น จะเป็นการ รวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับว่าคนทำอะไร มากกว่าจะบรรยายว่าเขาควรทำอะไร

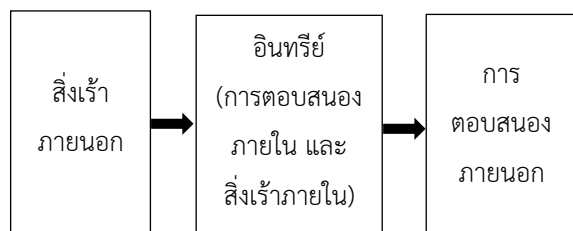
จรรยา สุวรรณทัต (2537) ได้อธิบายว่า แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ส่วนใหญ่มีหลักการ ร่วมกันในการอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมด้วยการให้ความสำคัญในการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรม โดยแนวคิดกลุ่มนี้นำเสนอว่า สาเหตุของพฤติกรรม นั้นศึกษาได้จาก 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประการแรก เป็นสาเหตุภายนอกตัวบุคคล เช่น สภาพแวดล้อม ทางสังคมและวัฒนธรรม ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เป็นต้น ส่วนอีกประการหนึ่ง เป็นสาเหตุ จากภายในตัวบุคคลที่เป็นลักษณะทางจิต เช่น เจตคติ บุคลิกภาพ การรับรู้ด้านต่างๆ เป็นต้น ซึ่งในการ พัฒนาพฤติกรรมนั้นอาจจะพัฒนาที่ตัวแปรปัจจัย ภายนอกหรือปัจจัยในซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผล ต่อการพัฒนาพฤติกรรมได้ ดังแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 แนวคิดการศึกษาพฤติกรรมตาม แนวพฤติกรรมศาสตร์

2. แนวคิดและรูปแบบการพัฒนา พฤติกรรมตามแนวคิดจิตวิทยา

หลักการสำคัญๆ ของจิตวิทยา คือ การ อธิบายและคาดคะเนถึงพฤติกรรมของแต่ละบุคคล โดยเน้นที่ความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น การรับรู้ การตั้งใจ เจตคติ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยอธิบายถึงการ ตอบสนองที่แตกต่างกันต่อสภาพการณ์หรือตัวกระตุ้น ที่คล้ายคลึงกันของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังศึกษาถึง สภาพแวดล้อมและสาเหตุที่แต่ละคนแตกต่างกัน โดยเน้นศึกษาถึงอิทธิพลของพันธุกรรม การ เปลี่ยนแปลง และการแยกตัวของยีนส์ สิ่งที่เป็นมา แต่กำเนิด และอิทธิพลที่ถูกสร้างขึ้นมาจาก สภาพแวดล้อม ตามแนวคิดด้านจิตวิทยาได้มุ่งเน้น การอธิบายถึงกระบวนทัศน์ (Paradigm) ของการ เกิดพฤติกรรม โดยอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปร ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหรือการตอบสนองผ่านตัว แปรดังนี้ คือ สิ่งเร้าภายนอก (Stimulus variable) หรือที่ตัวแปรสถานการณ์ (Situational variable) อินทรีย์ (Organism) และการตอบสนองภายนอก (Response variable) หรือ ตัวแปรพฤติกรรม (Behavioral variable) ซึ่งสามารถนำเสนอ โครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร ได้ ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า อินทรีย์ และการตอบสนอง

จากภาพแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ สังเกตเห็นได้ง่ายที่สุดก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่ง เร้าภายนอก และการตอบสนองภายนอก นักจิตวิทยา

กลุ่มพฤติกรรมนิยมมักจะสนใจว่า ถ้าสิ่งเร้าภายนอกเปลี่ยนไป การตอบสนองภายนอกหรือพฤติกรรมจะเปลี่ยนไปอย่างไร (ประทีป จินฉิ่ง, 2540)

3. แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมตามแนวพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์ให้สามารถกระทำการต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการกระทำที่เป็นอิสระของบุคคลอันเป็นผลมาจากเจตนา (เจตจำนง) ที่เป็นอิสระหรือการริเริ่มเองได้ของความคิดนึกปรุงแต่ง (สังขารขันธ) มีใน อังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาตร อตตการีสสูตร (อง.ฉก.36 /309/620-621.) ซึ่งเป็นคำสอนเกี่ยวกับ “อาร์พธธาตุ” หรือธาตุแห่งความเพียร ซึ่งเป็นธาตุแห่งการริเริ่มเองได้ อันเป็นเหตุให้เกิดการปรารถนา หรือเป็นเหตุให้เกิดเจตจำนงเสรีหรือเจตนาความว่า

ครั้งนั้นแล พราหมณ์คนหนึ่ง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาคเจ้า ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ก็ข้าพระองค์มีวาตะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ว่า การทำเพื่อตนไม่มี การทำเพื่อผู้อื่นไม่มี พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า พราหมณ์ เราอย่าได้เห็นหรือได้ฟังคำของบุคคลผู้กล่าวว่า เรามีวาตะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ ก็บุคคลเมื่อก้าวไปเองได้ ถอยกลับเองได้ โฉนเล่าจักกล่าวอย่างนี้ว่า การทำเพื่อตนไม่มี การทำเพื่อผู้อื่นไม่มี พราหมณ์ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน อาร์พธธาตุ (ความเพียรเป็นเหตุปรารถนา) มีอยู่หรือ ฯ

พ. อย่างนั้น ท่านพระโคตม ฯ

ภ. เมื่ออาร์พธธาตุมีอยู่ สัตว์ทั้งหลายผู้มีความปรารถนอย่อมปรากฏหรือ ฯ

พ. อย่างนั้น ท่านพระโคตม ฯ

ภ. พราหมณ์ การที่เมื่ออาร์พธธาตุมีอยู่ สัตว์ทั้งหลายผู้มีความปรารถนอย่อมปรากฏ นี้แหละเป็นการทำเพื่อตน นี้แหละเป็นการทำเพื่อผู้อื่น ของสัตว์ทั้งหลาย พราหมณ์ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน นิกกมธธาตุ (ความเพียรเป็นเครื่องก้าวออก) มีอยู่หรือ ฯล ฯ ปรักกมธธาตุ (ความเพียรเป็นเครื่องก้าวไปข้างหน้า) มีอยู่หรือ ฌามธธาตุ (ความเพียรเป็นกำลัง) มีอยู่หรือ ธิติธธาตุ (ความเพียรเป็นเครื่องทรงไว้) มีอยู่หรือ อุปกกมธธาตุ (ความเพียรเป็นเหตุพยายาม) มีอยู่หรือ ฯ

พ. อย่างนั้น ท่านพระโคตม ฯ

ภ. พราหมณ์ การที่เมื่ออุปกกมธธาตุมีอยู่ สัตว์ทั้งหลายผู้มีความพยายามย่อมปรากฏ นี้แหละเป็นการกระทำเพื่อตน นี้แหละเป็นการทำเพื่อผู้อื่น ของสัตว์ทั้งหลาย พราหมณ์ เราอย่าได้เห็นหรือได้ฟังคำของบุคคลผู้กล่าวว่า เรามีวาตะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ ก็บุคคลเมื่อก้าวไปเองได้ ถอยกลับเองได้ โฉนเล่า จักกล่าวอย่างนี้ว่า การทำเพื่อตนไม่มี การทำเพื่อผู้อื่นไม่มี ฯ

พ. ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งยิ่งนัก ท่านพระโคตมทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือตามประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่า คนมีจักขุจักเห็นรูปได้ ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ข้าพระองค์นี้ ขอถึงพระโคตมผู้เจริญ กับทั้งพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอพระโคตมผู้เจริญโปรดทรงจำข้าพระองค์ว่า เป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

จากอตตการีสสูตร การที่พราหมณ์ทูลพระพุทธองค์ว่า

“ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มีเจตจำนงเสรีในตัวข้าพเจ้า (นตถิ อตตกาโร) และไม่มีในตัวคนอื่นด้วย

(นตฺถิ ปฺรกาโรตฺติ)” พระพุทธองค์ก็ตรัสห้ามและถามกลับไปว่า “ท่านกล่าวอย่างนั้นได้อย่างไรในเมื่อตัวท่านเดินทางมาหาตถาคตก็มาเอง เมื่อจากไปก็ไปเอง” ครั้งนี้เองที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า

“มีสิ่งซึ่งเรียกว่า อารพภธาตุ คือธาตุแห่งการริเริ่ม (ความเพียรเป็นเหตุให้ปรารถนา) ซึ่งผลของธาตุนี้คือบุคคลสามารถทำหน้าที่เป็นผู้กระทำได้ด้วยตนเอง” พระพุทธองค์จึงตรัสว่า “นี่เองที่เรียกว่าเจตจำนงเสรีของบุคคล หรือว่า สุตตานิ อุตตกาโร” พระพุทธองค์ยังได้ทรงอธิบายถึง ธาตุ อันเป็นศักยภาพตามธรรมชาติที่มีอยู่ภายในตนเองของมนุษย์ จำนวน 5 ธาตุ นั่นคือ (1) อารพภธาตุ คือธาตุแห่งความเพียรอันเป็นธาตุให้ปรารถนาหรือธาตุแห่งความริเริ่ม (2) นิกกมธาตุ คือ ธาตุแห่งความเพียรเพื่อก้าวออก หรือธาตุแห่งการก่อกำเนิด (3) ปรักกมธาตุ คือ ธาตุแห่งความเพียรเพื่อก้าวไปข้างหน้า หรือธาตุแห่งความพยายาม (4) อุปกมธาตุ คือ ธาตุแห่งความพยายาม หรือธาตุแห่งความพากเพียรอย่างมั่นคง หรือธาตุแห่งความบากบั่น และ (5) ธิตธาตฺถุ คือ ธาตุแห่งความมั่นคง หรือธาตุแห่งความตั้งมั่น ซึ่งธาตุเหล่านี้มีแรงผลักดันอยู่ภายในที่ทำให้มนุษย์สามารถเลือกกระทำการต่างๆตามความเหมาะสมกับภาวะของตนเอง คือ ก้าวไปข้างหน้าเองได้ถอยหลังเองได้ (สุเขาวนํ พลอยซุม, 2537) หลักการสำคัญของการพัฒนามนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา

การฝึกฝนและพัฒนามนุษย์นั้นพระพุทธศาสนาจัดวางเป็นหลักเรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีดุลยภาพ

1. ศีล เป็นเรื่องของการฝึกในด้านของพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมเคยชิน เครื่องที่ใช้ในการฝึก ศีล ก็คือ วินัย วินัยเป็นจุดเริ่มต้นใน

กระบวนการศึกษาและการพัฒนามนุษย์ เพราะว่าวินัยเป็นตัวการจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาโดยจัดระเบียบความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เหมาะกับการพัฒนา และให้เอื้อต่อโอกาสในการที่จะพัฒนาเมื่อฝึกจนคนได้ผลมีพฤติกรรมเคยชินที่ดีตามวินัยนั้นแล้วก็เกิดเป็นศีล ดังนั้น โดยสรุปวินัยจะมาในรูปของการฝึกพฤติกรรมเคยชินที่ดี และการจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันไม่ให้มีพฤติกรรมที่ไม่ดี และเอื้อต่อการมีพฤติกรรมที่ดี ตลอดจนการจัดระเบียบระบบทั้งหลายทั้งปวงในสังคมมนุษย์

2. สมาธิ เป็นเรื่องของการฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติของจิต ทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็ง มั่นคง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความแน่วแน่มั่นคง ความมีสติสมาธิ และในด้านความสุข เช่น ความอิมใจ ความร่าเริง เบิกบานใจ ความสดชื่นผ่องใส และสุขภาพของจิต

3. ปัญญา เป็นเรื่องของการพัฒนาหรือในเรื่องของการรู้ เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ไตรตรอง ตรวจสอบ ตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นรู้เท่าทัน ธรรมดาและของโลกและชีวิตที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระปลอดปัญหาไร้ทุกข์เข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์

หลักทั้ง 3 ประการที่กล่าวนี้ เป็นส่วนประกอบของชีวิตที่ดั่งงามเราก็ฝึกให้คนเจริญออกงามในองค์ประกอบเหล่านี้ นำเข้าสู่การเข้าถึงอิสรภาพ และให้องค์ประกอบเหล่านี้เข้าสู่การถึงอิสรภาพสันติสุขที่แท้จริง ตัวการฝึกที่จะให้มีชีวิตที่ดั่งงามเป็นสิกขา ตัวชีวิตที่ดั่งงามที่เกิดจากการฝึกนั้นก็เป็นมรรค การฝึกที่เรียกว่าเป็นสิกขา หรือแปลว่าการศึกษานี้บางทีก็ใช้ศัพท์แทนคำว่า ภาวนา ซึ่งก็

คือเรื่องสิกขานั้นเอง แต่คำว่า ภาวนา แปลว่าทำให้เจริญ ทำให้เป็น ทำให้ดีขึ้น หรือฝึกกลมภาวนา จัดเป็น 4 อย่าง คือ

1. กายภาวนา คือ การมีความสัมพันธ์ทางกายภาพ
2. ศิลภาวนา คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับเพื่อนมนุษย์ในสังคม
3. จิตภาวนา คือ การทำให้จิตใจให้เจริญขึ้นองกงามขึ้นในความดีงาม
4. ปัญญาภาวนา คือ การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจจนเข้าถึงอิสรภาพ

หลักภาวนา 4 เป็นหลักที่ควรนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนให้เจริญก้าวหน้าและมีความสุข จึงเป็นธรรมที่ควรเข้าใจและควรบรรลุ (นิโรธ) การพัฒนาคนตามแนวพุทธก็คือการพัฒนาคนให้รู้จักเป็นอยู่ได้อย่างดี โดยสอดคล้องกับความจริงของชีวิตที่เป็นไปตามธรรมดา เป็นการนำเอาความจริงของธรรมดามาใช้ประโยชน์ในการพัฒนามนุษย์ ซึ่งเป็นระบบการพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม แล้วก็ด้านจิตใจเจตจำนง และด้านปัญญาความรู้เข้าใจดำเนินประสานไปด้วยกันและส่งผลต่อกัน โดยเจตจำนงของจิตใจ แสดงตัวออกมาสู่พฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ปัญญาที่รู้เข้าใจก็มาพัฒนาพฤติกรรมให้ทำได้ผลดียิ่งขึ้น และทำให้จิตใจมีขอบเขตขยายออกไปแล้วมีสภาพที่ดีขึ้น เช่น เมื่อรู้เข้าใจเหตุผล รู้ว่าคนอื่นเขาก็รักชีวิตของเขาเหมือนกัน เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรไปทำร้ายเขา แต่ควรจะมีเมตตากรุณา การพัฒนาเมตตากรุณา จึงต้องอาศัยปัญญาความรู้เข้าใจ (พระเทพเวที, 2536)

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศาธารณะตามแนว

พระพุทธศาสนาของเยาวชน โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารจากพระไตรปิฎกเพื่อค้นหาปัจจัยของการพัฒนาที่เหมาะสมในการพัฒนาศาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาแล้วสร้างรูปแบบการพัฒนาศาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาขึ้นมา ต่อจากนั้นผู้วิจัยจะนำรูปแบบจำลองที่วิเคราะห์ได้ไปสอบถามความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถทางพุทธศาสนาโดยประยุกต์ใช้เทคนิคเดลฟายเพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาศาธารณะที่มีความถูกต้องเหมาะสม ตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา และขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยจะนำปัจจัยที่ได้จากรูปแบบการพัฒนาศาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาเชิงความคิดมาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อนำไปสอบถามเพื่อตรวจสอบกับเยาวชน และนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาศาธารณะที่เหมาะสมสำหรับเยาวชน ซึ่งกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงให้เห็นได้ตามภาพกรอบแนวคิดดังภาพประกอบ 3

งานวิจัยนี้มีลักษณะการดำเนินการวิจัยแบบบูรณาการทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

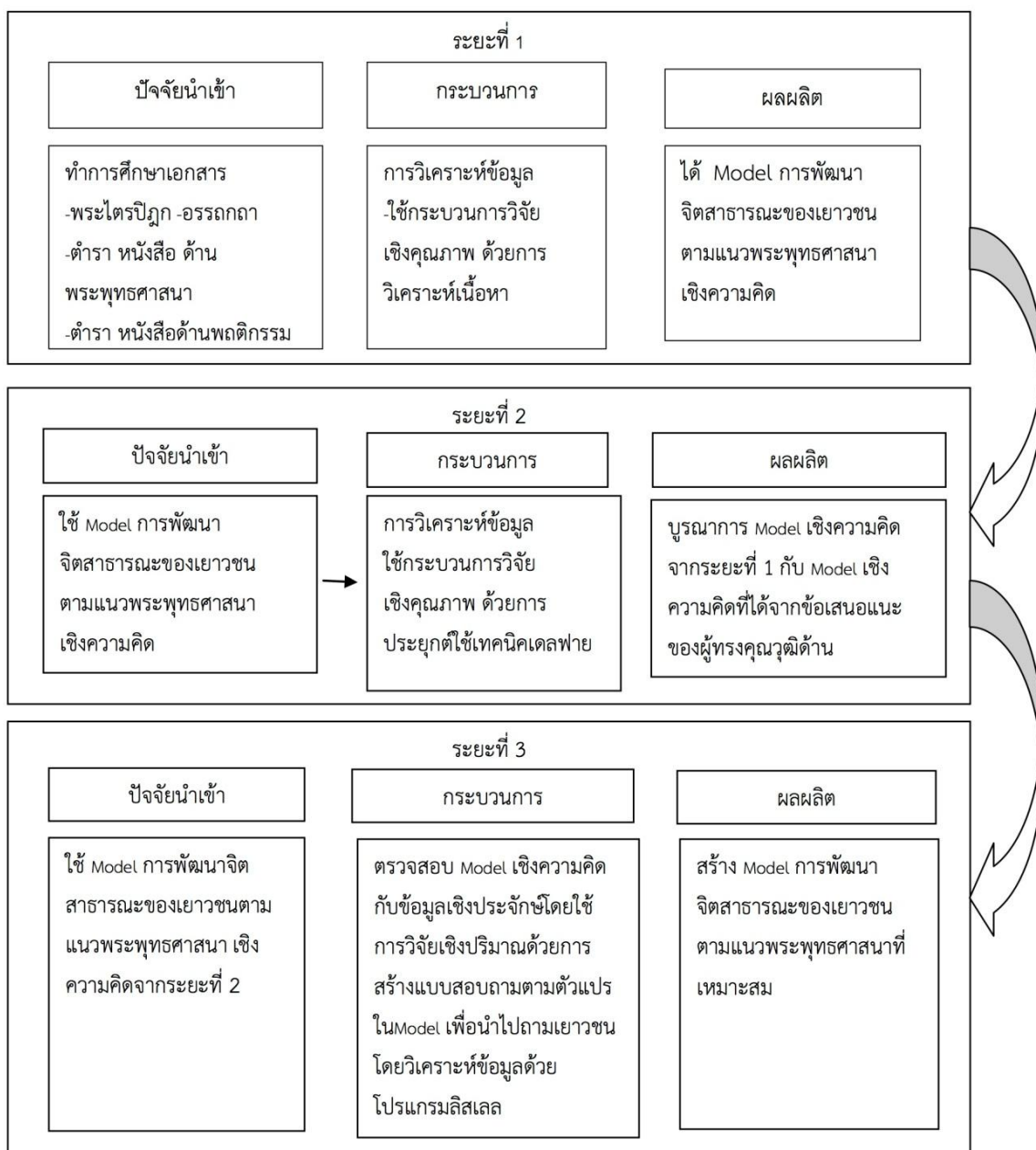
ขั้นตอนที่ 1 ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในขั้นตอนนี้เป็น ตำราด้านพฤติกรรมศาสตร์ จิตวิทยา พระไตรปิฎก และเอกสารคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบจำลองการพัฒนาศาธารณะเชิงความคิด ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ตามกประเด็นที่กำหนดไว้ 5 ประเด็นคือ 1. นิยามจิตสาธารณะ 2. รูปแบบการพัฒนาศาธารณะ 3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา

จิตสาธาณะ 4. การจัดกลุ่มปัจจัยตามรูปแบบ การพัฒนาจิตสาธาณะด้วยหลักภาวนา 4 และ 5. แบบจำลองการพัฒนาจิตสาธาณะของเยาวชนตามแนวพระพุทศาสนา

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทศาสนา ด้านจิตวิทยาและจิตอาสา ด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคเดลฟาย ในการสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อประเด็นเนื้อหาและแบบจำลอง

การพัฒนาจิตสาธาณะตามแนวพระพุทศาสนาที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารในขั้นตอนที่ 1 เพื่อนำข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิไปปรับภาพจำลองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 19 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือแบบสอบถามเพื่อถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ประเด็นตามที่ได้กล่าวในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยกัน 2 รอบ

ภาพประกอบ 3 กรอบแนวคิดขั้นตอนการวิจัยการพัฒนาจิตสาธาณะของเยาวชนตามแนวพระพุทศาสนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ความสอดคล้อง
ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ค่าสถิติคือ
ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่าง

ควอไทล์ (Interquartile range) ผลการวิเคราะห์
ความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัย
ได้นำเสนอตามตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อ	ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิรอบที่ 1			ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิรอบที่ 2		
		มัธยฐาน	พิสัย	การแปลความ	มัธยฐาน	พิสัย	การแปลความ
1	นิยามของจิตสาธารณะ ตามแนวพระพุทธศาสนา	6.00	1.00	ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วยมากและ สอดคล้องกันสูง	6.00	0.00	ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วยมากและ สอดคล้องกันสูงมาก
2	กรอบแนวคิดที่ใช้เป็นฐาน ของการพัฒนาจิต สาธารณะ ตามแนวพระพุทธศาสนา	6.00	0.00	ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วยมากและ สอดคล้องกันสูงมาก	6.00	0.00	ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วยมากและ สอดคล้องกันสูงมาก
3	ปัจจัยที่ทำให้เกิดจิต สาธารณะทั้งปัจจัยที่ได้จาก การวิเคราะห์แนวคิดทั่วไป กับแนวคิดพระพุทธศาสนา	6.00	1.00	ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วยมากและ สอดคล้องกันสูง	6.00	0.00	ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วยมากและ สอดคล้องกันสูงมาก
4	การจัดกลุ่มปัจจัยเพื่อเป็น ตัวแปรสำหรับการพัฒนา จิตสาธารณะตามแนว พระพุทธศาสนาด้วย หลักธรรมภavana 4	6.00	0.00	ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วยมากและ สอดคล้องกันสูงมาก	6.00	0.00	ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วยมากและ สอดคล้องกันสูงมาก
5	ภาพแบบจำลองการ บูรณาการการพัฒนาจิต สาธารณะของเยาวชนตาม แนวพระพุทธศาสนาจาก การวิเคราะห์เอกสาร	6.00	0.00	ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วยมากและ สอดคล้องกันสูงมาก	6.00	0.00	ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วยมากและ สอดคล้องกันสูงมาก

จากตาราง 1 จะพบว่าผู้ทรงคุณวุฒิมี
ความเห็นด้วยในระดับมากในทุกประเด็นคำถามทั้ง
ในรอบที่ 1 และรอบที่ 2 สำหรับความสอดคล้อง
ของความคิดเห็นนั้นพบว่า ประเด็นที่ 1 และ
ประเด็นที่ 3 ของการสอบถามความคิดเห็น รอบที่
1 มีความสอดคล้องกันสูง ส่วนประเด็นที่ 2 4 และ
5 ในรอบที่ 1 กับทุกประเด็นในรอบที่ 2

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นด้วยมาก สอดคล้องใน
ระดับสูงมาก

ขั้นตอนที่ 3 เป็นวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อทำการ
ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลองการ
พัฒนาจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาเชิง
ความคิดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการนำตัวแปรที่
ได้ในแบบจำลองเชิงความคิดไปสร้างแบบสอบถาม

แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับเยาวชน กลุ่มตัวอย่าง
ชั้นตอนนี้ คือ เยาวชนไทยที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปี
จนถึง 25 ปี จำนวน 540 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้
เป็นแบบสอบถาม จำนวน 16 ฉบับ ซึ่งมีค่าความ
เชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.610–0.964 โดยในชั้นตอนนี้
ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณที่ศึกษาเพื่อตรวจสอบ
แบบจำลองการพัฒนาจิตสาธารณะตามแนว
พระพุทธศาสนามีสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. เจตจำนงเสรีมีอิทธิพลทางตรงต่อ
จิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา
2. ภาวะอารมณ์มีอิทธิพลทางตรงต่อเจตจำนง
เสรีและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อจิตสาธารณะตามแนว
พระพุทธศาสนา
3. สីลภาวนามีอิทธิพลทางตรงต่อเจตจำนง
เสรีและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อจิตสาธารณะตามแนว
พระพุทธศาสนา
4. จิตภาวนามีอิทธิพลทางตรงต่อเจตจำนง
เสรีและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อจิตสาธารณะตาม
แนวพระพุทธศาสนา
5. ปัญญาภาวนามีอิทธิพลทางตรงต่อ
เจตจำนงเสรีและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อจิตสาธารณะ
ตามแนวพระพุทธศาสนา

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อทดสอบสมมติฐาน
ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาจิตสาธารณะ
ของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนากับข้อมูลเชิง
ประจักษ์ด้วยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า
การวิเคราะห์โมเดลเชิงเส้น (Linear Structural
Relationship Model: LISREL) ซึ่งเป็นการ
วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรใน

แบบจำลอง โดยการหาขนาดอิทธิพลที่ปรากฏใน
ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุและทดสอบว่า
แบบจำลองที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิง
ประจักษ์หรือไม่ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปร

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น
ของตัวแปร ด้วยการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น
(Assumption) สำหรับการวิเคราะห์แบบจำลอง
โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจำนวน 2 ข้อ
ดังนี้

1. การตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของ ตัวแปร

การตรวจสอบการแจกแจงของตัวแปรนั้น
ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบว่า ตัวแปรที่ศึกษามีการ
แจกแจงเป็นปกติหรือไม่ โดยการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย
(Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard
Deviation) ความเบ้ (Skewness) และความโด่ง
(Kurtosis) โดยผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดใน
ตาราง 2

จากตาราง 2 พบว่า การแจกแจงของตัวแปร
ของเยาวชนมีลักษณะ ดังนี้ เมตตามีค่าเฉลี่ยสูงสุด
(3.81) และศีลสามัญตามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (2.89)
สำหรับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต่างๆ ที่
ใช้ในการวิจัย มีค่าไม่เกิน 1 กล่าวคือ มีค่าตั้งแต่
0.41 ถึง 0.73 แสดงว่าข้อมูลที่ได้มีการกระจายปาน
กลาง และเมื่อพิจารณาค่าความเบ้และความโด่ง
พบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีค่าความเบ้ไม่เกิน 2
(ค่าสูงสุดที่ได้เท่ากับ 1.03) และมีค่าความโด่งไม่เกิน
10 (ค่าสูงสุดที่ได้เท่ากับ 1.19) ซึ่งถือว่าเป็นค่าที่อยู่ใน
เกณฑ์ที่ยอมรับได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงถือว่าข้อมูล
ดังกล่าวมีความเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์
ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุต่อไป

ตาราง 2 คะแนนสูงสุด-ต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัยเชิงเหตุที่มีต่อจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชน

ตัวแปร	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	2.00	4.93	3.69	.499	.035	.763
การมีประสบการณ์ทางสังคม	1.30	5.00	3.69	.629	-.513	.094
การสนับสนุนทางสังคม	2.12	5.00	3.65	.412	-.186	1.189
ศีลสามัญญตา	1.39	5.00	2.89	.732	.471	-.235
อสังขาริกทาน	2.47	4.93	3.54	.523	.095	-.610
สันโดษ	2.78	5.00	3.75	.463	.168	-.459
ศรัทธา	2.15	4.69	3.65	.515	-.580	.469
ฉันทะ	1.75	5.00	3.59	.489	.605	.580
เมตตา	1.54	5.00	3.87	.517	.012	.090
การรับรู้ความสามารถของตน	1.73	5.00	3.55	.535	.231	.182
อสังขาริกทาน	1.00	5.00	3.43	.587	.178	.693
ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน	2.06	4.75	3.34	.471	.031	-.494
ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง	1.90	5.00	3.77	.420	.166	.997
ทิวฐิสามัญญตา	2.33	4.78	3.54	.428	1.029	.994
เจตจำนงเสรี	2.13	4.75	3.26	.431	.118	.023
จิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา	1.50	4.92	3.81	.466	-.161	.690

2. การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง โดยใช้การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัว (Bivariate relationship) ด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตที่ศึกษา พบว่า มีค่าความสัมพันธ์กันเชิงบวก มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.007 ถึง 0.744 โดยฉันทะมีความสัมพันธ์กับเมตตามากที่สุด ($r = 0.744, p < 0.01$) รองลงมาคือ อสังขาริกทานมีความสัมพันธ์กับเจตจำนงเสรี ($r = 0.687, p < .01$) และศรัทธามีความสัมพันธ์กับ

ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนน้อยที่สุด ($r=0.007$) และเมื่อพิจารณาค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร ไคลน์ (Kline, 2005) กล่าวว่าถ้าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.85 จะเกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ (Multicollinearity) ดังนั้น ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรไม่เกิน 0.85 จึงกล่าวได้ว่าตัวแปรศึกษาไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอตามรูปแบบการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นผลการทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลอง

โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาจิต
 สาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา
 สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์
 ข้อมูลตามกรอบแนวคิดและสมมติฐานในการวิจัย
 เป็นอันดับแรก และเมื่อพบว่าแบบจำลองไม่สอดคล้อง
 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยก็ได้ดำเนินการ
 ปรับแบบจำลอง โดยการปรับแบบจำลองครั้งนี้ ได้
 ดำเนินการปรับบนพื้นฐานของความสมเหตุสมผล
 ตามแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

รวมทั้งได้อาศัยดัชนีการปรับ (Modification
 indices) จากผลการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูล
 ประกอบในการปรับแบบจำลอง ผลจากการ
 ทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองโครงสร้าง
 ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาจิตสาธารณะ
 ของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา ตามกรอบ
 แนวคิดและสมมติฐานในการวิจัย ซึ่งผลการ
 วิเคราะห์ค่าดัชนีความกลมกลืนและดัชนี
 เปรียบเทียบของโมเดล ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าดัชนีความกลมกลืนและดัชนีเปรียบเทียบของแบบจำลอง

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติในโมเดล
CFI	มากกว่า 0.90	1.00
GFI	มากกว่า 0.90	0.99
AGFI	มากกว่า 0.90	0.95
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	χ^2 ที่ df14 เท่ากับ 22.94 (p=0.06)
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.04
RMSEA	น้อยกว่า 0.08	0.04

จากตาราง 3 ผลการตรวจสอบความ
 กลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในดัชนี
 กลุ่มสัมบูรณ์ พบว่า ค่าไค-สแควร์เท่ากับ 22.94,
 df = 14 (p=.06) ค่า GFI = 0.99, ค่า AGFI =
 0.95, RMSEA = 0.04, SRMR = 0.04 ส่วนในดัชนี
 กลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า CFI = 1.00 เมื่อพิจารณา
 ตามเกณฑ์ความสอดคล้องพบว่า ค่าไค-สแควร์ไม่มี
 นัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่นๆ ยังชี้ให้เห็นว่า
 แบบจำลองตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูล
 เชิงประจักษ์ ซึ่งหมายความว่าแบบจำลองที่สร้างขึ้น
 สามารถนำมาอธิบายจิตสาธารณะของเยาวชนตาม
 แนวพระพุทธศาสนาได้ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอค่า
 สัมประสิทธิ์อิทธิพลและค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย
 ของตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผลตามตาราง 4

จากตาราง 4 แสดงอิทธิพลทางตรงและ
 ทางอ้อมที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของเยาวชนตาม

แนวพระพุทธศาสนา พบว่า จิตสาธารณะตามแนว
 พระพุทธศาสนาของนักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงมี
 ค่าเป็นบวกจากปัจจัยเจตจำนงเสรี โดยมีค่า
 สัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.78 แสดงว่า เจตจำนง
 เสรีเป็นสาเหตุสำคัญของการมีจิตสาธารณะตาม
 แนวพระพุทธศาสนา นอกจากนี้จิตสาธารณะตาม
 แนวพระพุทธศาสนายังได้รับอิทธิพลทางอ้อมมีค่า
 เป็นบวกจากปัจจัยกายภาวนา (สัมประสิทธิ์อิทธิพล
 เท่ากับ 0.43) สีสภาวนา (สัมประสิทธิ์อิทธิพล
 เท่ากับ 0.43) และจิตภาวนา (สัมประสิทธิ์อิทธิพล
 เท่ากับ 0.46) และได้รับอิทธิพลทางอ้อมมีค่าเป็นลบ
 จากปัจจัยปัญญาภาวนา (สัมประสิทธิ์อิทธิพล
 เท่ากับ -0.37) โดยผ่านเจตจำนงเสรี

ส่วนอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อเจตจำนงเสรี
 พบว่า เจตจำนงเสรีได้รับอิทธิพลทางตรงมีค่าเป็น
 บวกจากปัจจัยจิตภาวนา กายภาวนาและสีสภาวนา

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลและค่าสัมประสิทธิ์การทำนายของแบบจำลองปัจจัยเชิงเหตุที่มีต่อจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา

ตัวแปรเหตุ	ตัวแปรผล					
	เจตจำนงเสรี			จิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
กายภาวนา	0.55	-	0.55	-	0.43	0.43
ศีลภาวนา	0.54	-	0.54	-	0.43	0.43
จิตภาวนา	0.58	-	0.58	-	0.46	0.46
ปัญญาภาวนา	-0.47	-	-0.47	-	-0.37	-0.37
เจตจำนงเสรี	-	-	-	0.78	-	0.78
R^2	0.22			0.62		

หมายเหตุ : DE= อิทธิพลทางตรง (Direct effect) IE = อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) TE = อิทธิพลรวม (Total effect)

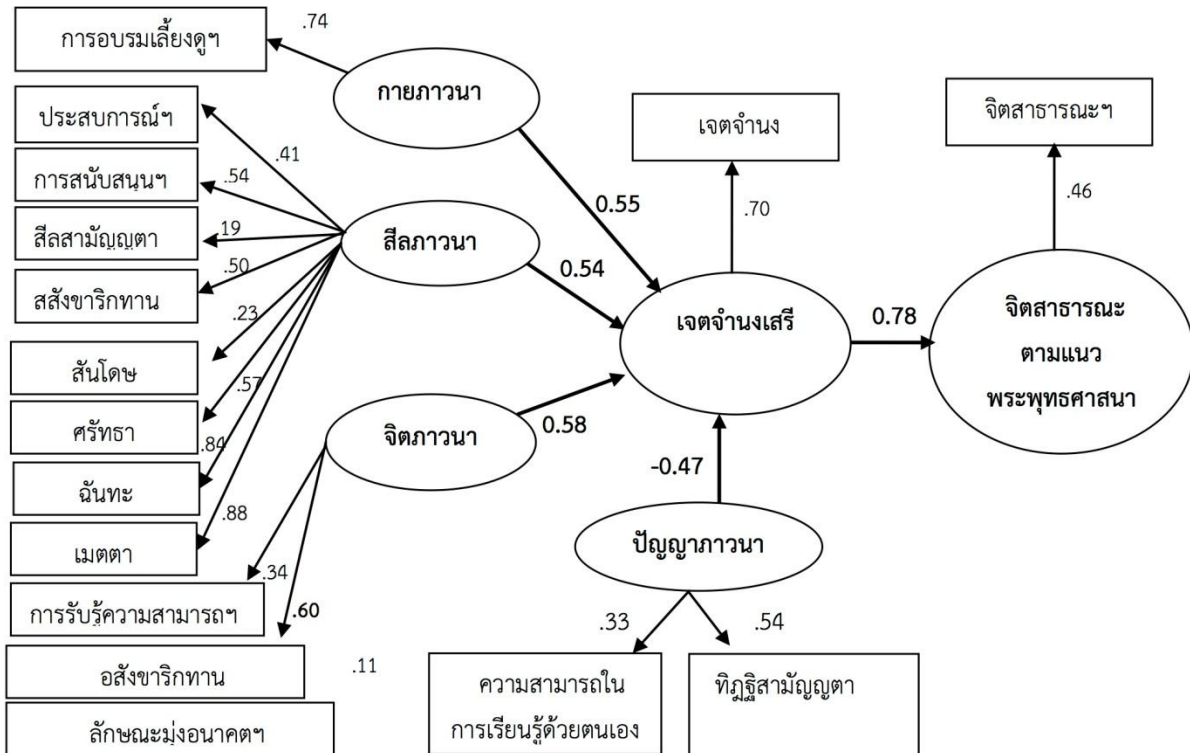
โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.58, 0.55 และ 0.54 ตามลำดับ แสดงว่าปัจจัยจิตภาวนา กายภาวนา และศีลภาวนา มีอิทธิพลต่อเจตจำนงเสรีของเยาวชน นอกจากนี้ยังพบว่า เจตจำนงเสรีได้รับอิทธิพลทางตรงมีค่าเป็นลบจากตัวแปรปัญญาภาวนา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ - 0.47 ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรแฝงในแบบจำลอง ได้แก่ ปัจจัยกายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนาร่วมกันอธิบายเจตจำนงเสรีได้ร้อยละ 22 ($R^2 = 0.22$) และเจตจำนงเสรีอธิบายจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาได้ร้อยละ 62 ($R^2 = 0.62$) ดังนั้น ภาพแบบจำลองการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนาสามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 2

จากภาพแบบจำลองสมมติฐานปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา (คะแนนมาตรฐาน) จะพบว่า การพัฒนาจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนานั้นจะมีตัวแปรสำคัญที่เป็นตัวแปรหลัก จำนวน 5 ตัวแปร คือ ตัวแปรเจตจำนงเสรี ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.78 แสดงว่าเจตจำนงเสรีเป็นสาเหตุสำคัญของการมีจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา นอกจากนี้จิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนายังได้รับอิทธิพลทางอ้อมมีค่าเป็นลบจากปัจจัยกายภาวนา (สัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.43) ศีลภาวนา (สัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.43) และจิตภาวนา (สัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.46) และได้รับอิทธิพลทางอ้อมมีค่าเป็นลบจากปัจจัยปัญญาภาวนา (สัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ -0.37) โดยผ่านเจตจำนงเสรี ซึ่งตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมแต่ละตัวแปรจะประกอบด้วยตัวแปรแฝง ดังนี้ ตัวแปรกายภาวนา มีตัวแปรแฝงจำนวน 1 ตัวแปร คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.74 ตัวแปรศีลภาวนา มีตัวแปรแฝงจำนวน 4 ตัวแปร ประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม สสังฆาริกทาน การมีประสบการณ์ทางสังคม และศีลสามัญญตา ซึ่งตัวแปรทั้ง 4 ตัว มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.54 0.50 0.41 และ 0.19 ตามลำดับ ตัวแปรจิตภาวนา มีตัวแปรแฝงจำนวน 7 ตัวแปร คือ เมตตา ฉันทะ อสังฆาริกทาน ศรัทธา การรับรู้ความสามารถของตน สันโดษ และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ซึ่ง

ตัวแปรทั้ง 7 ตัว มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.88 0.84 0.60 0.57 0.34 0.23 และ 0.11 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรด้านปัญญาภวานามีตัวแปรแฝงจำนวน 2 ตัวแปร คือ ทิฐีสามัญญตา และ

ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 ตัว มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.54 และ 0.33 ตามลำดับ

ภาพประกอบ 4 แบบจำลองสมมติฐานปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา (คะแนนมาตรฐาน)

สรุปผลการศึกษา

1. การพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวคตินิยมพุทธธรรมศาสตร์และจิตวิทยาประกอบด้วยปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตสาธารณะ 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชน
2. การพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของทางตรงได้แก่ เจตจำนงเสรี ปัจจัยที่เป็นสาเหตุทางอ้อมส่งผ่านเจตจำนงเสรี ประกอบด้วย 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายนอก คือกายภวานาและ

ศีลภวานา ปัจจัยภายในคือ จิตภวานาและปัญญาภวานา

3. การบูรณาการการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนด้วยการพัฒนาจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา จากผลการตรวจสอบความสอดคล้องกันของแบบจำลองการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนาเชิงความคิดที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า

แบบจำลองการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนาที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ

สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งหมายความว่าแบบจำลองที่สร้างขึ้นสามารถนำมาอธิบายจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลและค่าสัมประสิทธิ์การทำนายของตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผล ดังนี้

1. เจตจำนงเสรีมีอิทธิพลทางตรงต่อจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.78 แสดงว่า เจตจำนงเสรีเป็นสาเหตุสำคัญของการมีจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

2. จิตภาวนามีอิทธิพลทางอ้อมต่อจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาผ่านเจตจำนงเสรี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.46 และมีอิทธิพลทางตรงต่อเจตจำนงเสรีโดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.58

จิตภาวนา มีตัวแปรแฝงจำนวน 7 ตัวแปร คือ เมตตา ฌันทะ อสังขาริกทาน ศรัทธา การรับรู้ความสามารถของตน สันโดษ และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ซึ่งตัวแปรทั้ง 7 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.88 0.84 0.60 0.57 0.34 0.23 และ 0.11 ตามลำดับ

3. กายภาวนามีอิทธิพลทางอ้อมต่อจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาผ่านเจตจำนงเสรี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.43 และมีอิทธิพลทางตรงต่อเจตจำนงเสรีโดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.55

กายภาวนา มีตัวแปรแฝงจำนวน 1 ตัวแปร คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.74

4. สीलภาวนามีอิทธิพลทางอ้อมต่อจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาผ่านเจตจำนงเสรี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.43 และมีอิทธิพลทางตรงต่อเจตจำนงเสรีโดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.54

สीलภาวนา มีตัวแปรแฝงจำนวน 4 ตัวแปร ประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม สสังขาริกทาน การมีประสบการณ์ทางสังคม และสืลสามัญญตา ซึ่งตัวแปรทั้ง 4 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.54 0.50 0.41 และ 0.19 ตามลำดับ

5. ปัญญาภาวนามีอิทธิพลทางอ้อมต่อจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาผ่านเจตจำนงเสรี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ -0.37 และมีอิทธิพลทางตรงต่อเจตจำนงเสรีโดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ -0.47

ปัญญาภาวนามีตัวแปรแฝงจำนวน 2 ตัวแปร คือ ทิฏฐิสามัญญตา และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.54 และ 0.33 ตามลำดับ

ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรแฝงในโมเดล ได้แก่ ปัจจัยกายภาวนา สीलภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ร่วมกันอธิบายเจตจำนงเสรีได้ร้อยละ 22 ($R^2 = 0.22$) และเจตจำนงเสรีอธิบายจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาได้ร้อยละ 62 ($R^2 = 0.62$)

การอภิปรายผล

จากการสรุปผลการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนาที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดังกล่าวข้างต้น สามารถอภิปรายผลได้ใน 2 ประเด็นสำคัญคือ ประเด็นที่ 1 เรื่องเจตจำนงเสรีมีอิทธิพลทางตรงต่อจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา และประเด็นที่ 2 หลักภาวนา 4 ที่ประกอบด้วย จิตภาวนา กายภาวนา สीलภาวนา และปัญญาภาวนา มีอิทธิพลทางอ้อมต่อจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาผ่านเจตจำนงเสรี ซึ่งมีรายละเอียดของการอภิปราย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 เจตจำนงเสรีมีอิทธิพลทางตรงต่อจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

จากสมมติฐานข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เจตจำนงเสรีมีอิทธิพลทางตรงต่อจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาโดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.78 และเจตจำนงเสรีอธิบายจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาได้ร้อยละ 62 ($R^2 = 0.62$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้ผลการวิจัยที่พบเป็นไปตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ในนตุมหสูตรที่แสดงว่าโลกมนุษย์ก็ถือว่าเป็นโลกแห่งเจตจำนง ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามเจตจำนงของมนุษย์ทั้งสิ้น เจตจำนงเป็นปัจจัยในระบบของธรรมชาติ และยังสอดคล้องกับคำสอนในอรรถกถาสสูตรที่แสดงไว้ว่าการพัฒนามนุษย์ให้สามารถกระทำสิ่งต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการกระทำที่เป็นอิสระของบุคคลอันเป็นผลมาจากเจตนา (เจตจำนงเสรี) ที่เป็นอิสระหรือการริเริ่มเองได้ของความคิดนึกปรุงแต่ง (สังขารขันธ) เพราะมีเจตจำนงเสรี (อาร์มภธาตุ) อรรถกถาโรและปรกาโร จึงเกิด ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่กล่าวว่าเพราะมีเจตจำนงเสรี (อาร์มภธาตุ) อรรถกถาโรและปรกาโร จึงเกิดตาม ฉะนั้น มนุษย์จึงมีจิตสาธารณะ และสอดคล้องกับข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ว่า หากมนุษย์มีปัญหาและมีเจตจำนงที่ดี ก็สามารถพัฒนาการกระทำได้ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ พระพุทธศาสนาถือว่า มโนกรรม (กรรมทางใจ) สำคัญที่สุด โลกถูกจิตนำไป (จิตเตนนิยติ โลโก) จิต(เจตจำนง) หรือจูงใจเกิดจากแนวความคิด มาจากความเชื่อ เมื่อมีแนวความคิดแล้ว กระบวนการของกรรมก็ดำเนินไป โดยแสดงออกมาทางกาย (กายกรรม) ทางวาจา (วจีกรรม)

ประเด็นที่ 2 หลักภาวนา 4 เป็นที่ประกอบด้วยกายภาวนา สีสภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา

มีอิทธิพลทางอ้อมต่อจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาผ่านเจตจำนงเสรี

จากสมมติฐานข้อ 2 ข้อ 3 ข้อ 4 และข้อ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า จิตภาวนา กายภาวนา สีสภาวนา และปัญญาภาวนามีอิทธิพลทางอ้อมต่อจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาผ่านเจตจำนงเสรี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.46 0.43 0.43 และ -0.37 ตามลำดับ และมีอิทธิพลทางตรง ต่อเจตจำนงเสรีโดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.58 0.55 0.54 และ -0.47 ตามลำดับ โดยที่ปัจจัย จิตภาวนา กายภาวนา สีสภาวนา และปัญญาภาวนา ร่วมกันอธิบายเจตจำนงเสรีได้ร้อยละ 22 ($R^2 = 0.22$) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล นี้แสดงให้เห็นว่า หลักภาวนา 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาจิตสาธารณะได้ ทั้งนี้เป็นไปตามคำสอนของพระพุทธศาสนาที่แสดงไว้ว่า การพัฒนาคน ตรงกับศัพท์ทางพระพุทธศาสนาว่า “ภาวนา” ซึ่งหมายถึง การเจริญ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรม หรือการพัฒนา ซึ่งจำแนกการพัฒนาคนไว้ 4 ประการคือ กายภาวนา สีสภาวนา จิตภาวนา และ ปัญญาภาวนา ซึ่งแต่ละประการ พระพรหมคุณาภรณ์ ได้อธิบายรายละเอียดในแต่ละด้านไว้ดังนี้

1. จิตภาวนา (emotional development) แปลว่า พัฒนาจิต คือ พัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติงามพร้อม การฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ของจิต ทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ปัญญา เป็นเรื่องของ การฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้ เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบ คิด การต่างๆ สร้างสรรค์ ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 3 ด้าน

ดังนี้ 1. ด้านคุณภาพจิต คือ ให้มีคุณธรรมต่างๆ ที่เสริมสร้างจิตใจให้ตั้งงาม เป็นผู้มีจิตใจสูงละเอียดอ่อน เช่น มีเมตตา มีความรักความเป็นมิตร มีกรุณา อยากช่วยเหลือปลดปล่อยความทุกข์ของผู้อื่น มีจาคะ คือมีน้ำใจเผื่อแผ่ มีคารวะ มีความกตัญญู รวมทั้งมุ่งพัฒนาบุคคลให้มีจิตที่มีคุณภาพเป็นต้น 2. ด้านสมรรถภาพจิต คือ ให้เป็นจิตที่มีความสามารถ เช่น มีสติ มีวิริยะ คือ ความเพียร มีขันติ คือความอดทน มีสมาธิ คือ จิตตั้งมั่นแน่วแน่ มีสัจจะ คือความจริงจัง มีอธิษฐาน คือ ความเด็ดเดี่ยวแน่วแน่ต่อจุดมุ่งหมาย เป็นจิตใจที่พร้อมและเหมาะที่จะใช้งานโดยเฉพาะงานทางปัญญา คือการคิดพิจารณาให้เห็นความจริงแจ่มแจ้งชัดเจน รวมทั้งการสร้างเกราะป้องกันโดยอาศัยหลักธรรมต่างๆ ดังกล่าว และ 3. สุขภาพจิต คือ ให้เป็นจิตที่มีสุขภาพดี มีความสุขสดชื่น ร่าเริงเบิกบาน ปลอดโปร่ง สงบ ผ่องใส พร้อมทั้งจะยิ้มแย้มได้ มีปิติปราโมทย์ ไม่เครียด ไม่กระวนกระวายใจ ไม่คับข้องใจ ไม่ขุ่นมัวเศร้าหมอง ไม่หดหูโศกเศร้า รวมทั้งการสร้างให้มีสุขภาพจิตที่ดีได้ เป็นต้น

2. กายภาวนา (physical development) แปลว่า พัฒนากายหรือสุขภาพ ได้แก่ การพัฒนาร่างกายให้แข็งแรง ไร้โรค มีสุขภาพดีและมีความแข็งแรงในกาย ความวิริยะอดสาหะ ไม่ได้เจอปัญหาแล้วท้อถอย และที่สำคัญกายภาวนายังรวมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ในทางที่ดี ระหว่างหูตา จมูก ลิ้น กาย กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพโดยการพัฒนาทางพระพุทธศาสนาก็คือ การให้รู้จักบ่มเพาะฝึกอบรมตัวของเราที่จะติดต่อกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ให้เป็นไปอย่างปกติ เป็นไปด้วยดีไม่เกิดโทษเป็นไปในทางที่เป็นคุณ หมายถึงความพยายามสร้างหรือบ่มเพาะให้คนในองค์กรมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมกับทางกายภาพได้อย่างราบรื่น เป็นเรื่องของเรากันเดียวที่จะมีการดำรง

ท่าที่ต่อสิ่งที่มากระทบ ด้วยการรับรู้และการเลือกรับแต่สิ่งที่ดี และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้โดย เริ่มตั้งแต่ปัจจัย 4 เป็นต้นไป อย่างเช่นสัมพันธ์กับอาหาร โดยการกินเพื่อช่วยให้ร่างกายมีกำลัง มีสุขภาพดี ไม่ใช่เพื่อมุ่งความอร่อย อวดโก้ แสดงฐานะ สัมพันธ์กับโทรทัศน์ โดยดูเพื่อติดตามข่าวสาร แสวงหาความรู้ ส่งเสริมปัญญา มิใช่เพื่อหมกมุ่นในความสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือเอาเป็นเครื่องมือเล่นการพนัน เป็นต้น

3. สីลภาวนา (moral development) แปลว่า พัฒนาศีล หมายถึงการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เป็นไปด้วยดี เริ่มแต่ไม่ก่อการเบียดเบียน ไม่ทำความเดือดร้อนต่อผู้อื่นและสังคม ประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นและต่อสังคม เป็นเรื่องของความประพฤติ การตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ประกอบสัมมาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ฝึกฝนอบรมกายวาจาของตนให้ประณีต ปราศจากโทษ ก่อคุณประโยชน์ และเป็นเครื่องสนับสนุนการฝึกอบรมจิตใจยิ่งๆ ขึ้นไป รวมทั้งเป็นเรื่องของการปฏิสัมพันธ์คนอื่น คือทำอย่างไรถึงจะอยู่ร่วมกันได้ระหว่างคน 2 คนหรือมากกว่า 2 คนขึ้นไปอย่างเกื้อกูลไม่เบียดเบียนกัน

4. ปัญญาภาวนา (intellectual development) แปลว่า พัฒนาปัญญา เป็นเรื่องของฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบคิดการต่างๆ สร้างสรรค์ พัฒนาความรู้ ความเข้าใจของตนเอง ให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง และใช้ความรู้แก้ปัญหา ทำให้เกิดสุขได้ เริ่มแต่รู้เข้าใจศิลปวิทยา เรียนรู้ถูกต้องตามเป็นจริง ไม่บิดเบือนหรือเอนเอียงด้วยอคติ คิดวินิจฉัยใช้ปัญญาโดยบริสุทธิ์ใจ รู้เข้าใจโลกและชีวิตตามเป็นจริง รู้จักแก้ไขปัญหาและทำการให้สำเร็จตามแนวทางของ

เหตุปัจจัย ตลอดจนรู้เท่าทันธรรมชาติของสังขาร ถึงขั้นที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระหลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์โดยสิ้นเชิง

หลักภาวนา 4 เป็นหลักที่ควรนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนให้เจริญก้าวหน้าและมีความสุข จึงเป็นธรรมที่ควรเข้าใจและควรบรรลุ (นิโรธ) การพัฒนาคนตามแนวพุทธก็คือการพัฒนาคนให้รู้จักเป็นอยู่ได้อย่างดี โดยสอดคล้องกับความจริงของชีวิตที่เป็นไปตามธรรมดา เป็นการนำเอาความจริงของธรรมดามาใช้ประโยชน์ในการพัฒนามนุษย์ ซึ่งเป็นระบบการพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม แล้วก็ด้านจิตใจเจตจำนง และด้านปัญญาความรู้เข้าใจดำเนินประสานไปด้วยกันและส่งผลต่อกัน โดยเจตจำนงของจิตใจ แสดงตัวออกมาสู่พฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ปัญญาที่รู้เข้าใจก็มาพัฒนาพฤติกรรมให้ทำได้ดียิ่งขึ้น และทำให้จิตใจมีขอบเขตขยายออกไปแล้วมีสภาพที่ดีขึ้น เช่น เมื่อรู้เข้าใจเหตุผล รู้ว่าคนอื่นเขาก็รักชีวิตของเขาเหมือนกัน เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรไปทำร้ายเขา แต่ควรจะมีเมตตากรุณา การพัฒนาเมตตากรุณาจึงต้องอาศัยปัญญาความรู้เข้าใจ

จากผลการวิเคราะห์จะพบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายเพิ่มเติม 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 การใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาจิตสาธารณะนั้นพบว่า จิตภาวนาจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อเจตจำนงเสรีสูงสุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.58 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นี้แสดงให้เห็นว่า จิตภาวนาหรือการพัฒนาจิตใจเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งพระพุทธเจ้าเองก็ยอมรับและให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากเพราะจิตใจนั้นเป็นตัวนำการคิด การพูด และการกระทำ ดังที่พระพุทธเจ้าได้กล่าวไว้ว่า ธรรมทั้งหลายมีใจนำหน้า หากตั้งเจตนาดีมีจิตใจที่ตั้งงาม การคิด การพูด และการกระทำก็จะออกไปดีงาม แต่หากตั้งเจตนาไม่ดีมีจิตใจที่ไม่ดีงาม การคิด

การพูด และการกระทำก็จะออกไปไม่ดีงาม ทำให้เกิดความเดือดร้อนใจภายหลังได้ ดังนั้นการฝึกจิตใจจึงถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทั้งในแง่ความหลุดพ้น ความสุข ตลอดจนการเกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของและสังคมที่อยู่รอบข้างในชีวิตประจำวัน การฝึกจิตนั้นนอกจากเพื่อเป้าหมายสูงสุดคือเป็นบาทฐานเพื่อการละกิเลสแล้วยังมีข้อดีคือ ส่งผลต่อสภาพจิต พฤติกรรม และความสัมพันธ์ที่มีต่อกันด้วย เพราะจิตที่ฝึกดีแล้วย่อมนำมาความสุขมาให้ และเป็นความสุขที่ไม่ต้องอาศัยสิ่งภายนอกมาปรนเปรอทำให้ชีวิตเป็นอิสระมากขึ้นและขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกน้อยลง จิตที่ถูกพัฒนาอย่างถูกต้องยังส่งผลทำให้สามารถใช้ศักยภาพของความคิด จิตใจ และร่างกายได้อย่างเต็มความสามารถ ช่วยพัฒนาพฤติกรรมและท่าทีในการมองโลก ทำให้มีความเมตตา กรุณาต่อกัน ไม่เบียดเบียนกันและอยู่ร่วมกันอย่างมีความเกื้อกูล อันเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการปฏิบัติกิจหน้าที่ และการพัฒนาสังคม

ประเด็นที่ 2 ปัญญาภาวนามีค่าอิทธิพลทางตรงต่อเจตจำนงเสรีเป็นลบ (- 0.47) ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวหมายความว่า การที่เยาวชนมีปัญญาภาวนาสูงก็จะมีเจตจำนงเสรีในทางที่ดีเท่านั้น แต่ถ้าหากเยาวชนมีปัญญาภาวนาต่ำก็จะมีเจตจำนงเสรีในการทำทั้งในสิ่งที่ดีและไม่ดี เนื่องจากเจตจำนงเสรีในทางพระพุทธศาสนานั้นจะหมายถึงการมีความคิดที่อิสระในการที่จะทำในสิ่งที่เป็นไปได้ทั้งฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล ส่วนปัญญาภาวนาในพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง การที่เยาวชนรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์ จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ดังนั้นหากเยาวชนมีปัญญาภาวนาหรือในที่นี้หมายถึงปัญญาในธรรมต่ำก็ทำให้เกิดเจตจำนงเสรี

หรือความอิสระทางความคิดในการที่จะทำกรรมที่เป็นไปได้ทั้งกุศลและอกุศล แต่หากเยาวชนมีปัญหาภาวนาสูง กล่าวคือ มีปัญหาทางธรรมสูงเยาวชนก็จะมีเจตจำนงเสรีในการที่จะทำเฉพาะแต่กรรมในฝ่ายที่เป็นกุศลเท่านั้น

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา ได้เป็น 4D Freewill MODEL ดังภาพประกอบ 5 สามารถอธิบายสัญลักษณ์ต่างๆของการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา ด้วย 4D Freewill MODEL ได้ดังนี้

D1 – Emotional Development หมายถึง พัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติดีงามพร้อม เป็นผู้มั่งใจสูงละเอียดอ่อน การพัฒนาด้านนี้ได้ดี ต้องมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญอย่างน้อย 4 ปัจจัยคือ เมตตา ฉันทะ อสังขาริกทาน ศรัทธา

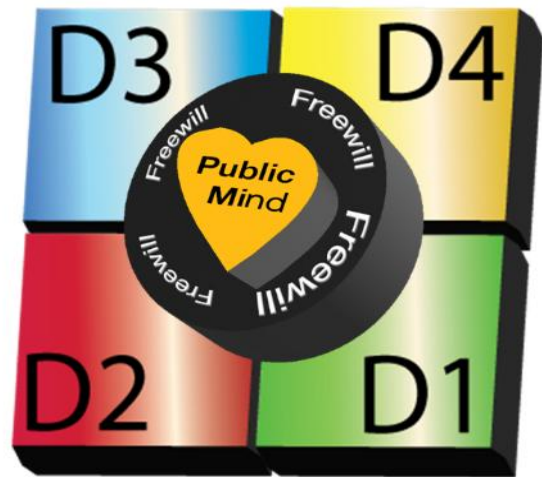
D2 - Physical Development หมายถึง การพัฒนาร่างกายให้แข็งแรง ฝึกอบรมกายให้สามารถติดต่อเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ให้เป็นไปด้วยดี การพัฒนาด้านนี้ได้ดี ต้องมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

D3 - Moral Development หมายถึง การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้ เป็นไปด้วยดี เป็นเรื่องของการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่น และต่อสังคม การพัฒนาด้านนี้ได้ดีต้องมีปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนที่สำคัญอย่างน้อย 2 ปัจจัยคือ การสนับสนุนทางสังคม และสังขาริกทาน

D4 - Intellectual Development หมายถึง พัฒนาปัญญา เป็นเรื่องของการพัฒนาด้านการรู้

ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบ คิดการต่างๆ สร้างสรรค์ พัฒนาความรู้ความเข้าใจของตนเอง ให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง และใช้ความรู้แก้ปัญหา ทำให้เกิดสุขได้ ซึ่งปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญคือ ทิฐูสามัญญตา

FreeWill หมายถึงการกำหนดการเลือกตัดสินใจในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เห็นว่าเป็นความดี และจงใจกระทำเพื่อบรรลุถึงความดีของตัวเองนั้น การเลือกและเจตนาเกิดจากตนเอง ไม่มีใครหรือสิ่งใดมาบังคับหรือกำหนด

ภาพประกอบ 5 4D Freewill MODEL

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะนั้น ผู้ที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมของเยาวชนสามารถนำองค์ความรู้ใหม่ในงานวิจัยนี้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่ออบรมเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ปลูกฝัง ส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นจำเป็นต้องอาศัยสถาบันทางสังคมหลายส่วนเข้ามาร่วมมือกัน ดังเช่น สถาบันครอบครัว ครอบบรมเลี้ยงดูบุตร ให้เกิดความตระหนัก

ในการที่จะมีจิตสาธารณะ เห็นความสำคัญของส่วนรวม ควรมีการปลูกฝังเยาวชนตั้งแต่วัยเด็ก ผ่านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย **สถาบันการศึกษา** ต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชน โดยมีการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาเยาวชนไว้ในแผนของการพัฒนาการศึกษา มีการทำหลักสูตรที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาจิตสาธารณะในเรื่องของความเมตตา ฉันทะ ศรัทธา รวมถึงการฝึกเยาวชนให้มีความตระหนักในการทำความดีที่เกิดจากจิตใจของตนเอง ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรเน้นการสร้างจิตสำนึกทางจริยธรรมให้หนักแน่นเข้มแข็งยิ่งขึ้นทุกระดับการศึกษาตั้งแต่อนุบาลศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา **สถาบันศาสนา** ต้องเป็นผู้นำในการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้น ต้องนำประชาชนกลับไปสู่คำสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงเน้นให้เห็นแก่ประโยชน์สุขของสังคมเป็นใหญ่ มีความเมตตาต่อผู้อื่น มีฉันทะและศรัทธาในการทำความดี มีความสันโดษ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น องค์การทางศาสนา พึงต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแก่คนในสังคมในด้านการช่วยเหลือส่วนรวม และมีการชี้แนะการกระทำที่ถูกต้องที่เหมาะสมตามหลักการของพระพุทธศาสนา เพื่อเยาวชนมีมุมมองที่ถูกต้องต่อการพัฒนาตนให้มีจิตสาธารณะ สถาบันสื่อมวลชน ต้องช่วยสร้างความเข้าใจ ช่วยสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องให้แก่คนในสังคม นำเสนอภาพของบุคคลในสังคมที่มีจิตสาธารณะ แสดงภาพของผลดีของการที่คนในประเทศมีจิตสาธารณะหรือผลเสียของการที่คนในชาติขาดจิตสาธารณะ รวมทั้งนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมของผู้ที่มีจิตสาธารณะในสังคม เพื่อกระตุ้นเยาวชนเกิดความตระหนักต่อการมีจิตสาธารณะอันจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตามแบบอย่างที่ได้จากการที่สื่อมวลชนนำเสนอ ในการ

พัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตาม Model ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอนั้นหากทุกสถาบันร่วมมือร่วมใจกันสนับสนุนและส่งเสริมเยาวชนให้ได้พัฒนาอย่างครบถ้วน ทั้งด้านกาย ด้านความสัมพันธ์กับสังคม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ผู้วิจัยเชื่อว่าเยาวชนของชาติก็ น่าจะได้รับการพัฒนาเป็นผู้มีจิตสาธารณะที่ดี อันจะส่งผลให้สังคมที่เราอยู่เป็นสังคมที่น่าอยู่ มีความสุข และมีสันติภาพเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อสร้างโปรแกรมวิจัยเพื่อพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อการมีจิตสาธารณะ การค้นหากระบวนการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อการพัฒนาจิตสาธารณะ ด้านปัญญา เช่น การพัฒนาการคิดอย่างถูกต้อง การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นต้น

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาวิธีการหรือระบบการพัฒนาเกี่ยวกับการปลูกฝังจิตสาธารณะกับเยาวชนในภาคสนามด้วยการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาในเชิงปฏิบัติที่เหมาะสมกับชุมชนหรือสังคมของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา สุวรรณทัต. (2537). แนวคิดหลักทางพฤติกรรมศาสตร์. ทฤษฎี การวิจัยและการประยุกต์ใช้. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 1(1), 17.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย.(2542). *โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิจัย การศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประทีป จินฉิ่ง. (2540). การวิเคราะห์พฤติกรรมและการปรับพฤติกรรม. *เอกสารประกอบการสอน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ประเวศ วะสี.(2542). *การสร้างความเข้มแข็งของสังคมไทย*. ลุสมิแล, 1(2), 2.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2536). *พุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์*. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2552). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย (91 เล่ม) พุทธศักราช 2552*. เล่มที่ 36 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วันเพ็ญ พิศาลพงศ์. (2536). *การถ่ายทอดทางสังคมกับพัฒนาการของมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชาดา จักรพิสูทธิ์.(2544). *จิตสำนึกสาธารณะ. ศิลปวัฒนธรรม*, 20(3), 22.
- สุเชาว์น พลอยชุม. (2537). *จริยศาสตร์แนวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- K. A. Bolen. (1998). *Structural equations with latent variable*. NY: Wiley & Sons.
- Kline. Rex B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. 2nd ed. NY: The Guilford Press.

